

T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI
Özel Kalem Müdürlüğü

39503

02-114

8 MAYIS 2014

ÇOK İVEDİ

Sayı : 43728771-610.00-
Konu : 7/39503 Esas Sayılı Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: (a) Türkiye Millet Meclisi Başkanlığının 25.02.2014 tarihli ve
KAN.KAR.BŞK. 43452547-120.00-7/39503 sayılı yazısı.

(b) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğünün 27.02.2014 tarihli ve
31853594-610-2-7771-1378 sayılı yazısı.

İlgi (a)'da kayıtlı yazıyla Başbakanlığa iletilen, ilgi (b)'de kayıtlı yazıyla Bakanlığımız koordinatörlüğünde cevaplandırılması talep edilen İstanbul Milletvekili Sayın Mahmut TANAL'ın Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği 7/39503 esas sayılı yazılı soru önergesinde yer alan hususlar ile ilgili bilgiler ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Cevdet YILMAZ
Bakan

EKLER :

1- Soru önergesine ilişkin cevaplar
(6 sayfa)

DAĞITIM :

Gereği :

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Bilgi :

- Başbakanlık

Adres: Necatibey Cad. No:110/A-06100 Yücetepe-ANKARA

Telefon: +90 (312) 294 50 00 - 294 50 95 - 294 50 97

Faks: +90 (312) 294 69 77

Elektronik Ağ: <http://www.kalkinma.gov.tr>

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.

Evrak teyidi <https://kbeb.kalkinma.gov.tr/Sorgu> adresinden 5DLN-MEA7-839P kodu ile yapılabilir.

sozdemir@kalkinma.gov.tr

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN MAHMUT TANAL'IN YÖNELTTİĞİ 7/39503 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE YÖNELİK CEVAPLAR:

Türkiye Kamu-Sen'in araştırmalarına göre, 2014 Ocak ayında dört kişilik ailenin asgari geçim sınırının 3.814,00 TL'ye yükselirken, açlık sınırı da 1.892,00 TL oldu. Memur maaşının %70'i de gıda ve kiraya gitmektedir. Bu konu hakkında aşağıdaki sorularımın cevaplandırılması gereği doğmuştur.

Soru 1: Önerge tarihi itibari ile ülkemizde çalışan tek kişinin yoksulluk sınırı kaç liradır? Vatandaşlarımızın ne kadar yoksulluk sınırı kadar gelir elde etmektedir?

Cevap 1: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından tahmin edilen yoksulluk göstergeleri, uluslararası literatürde de tarif edildiği gibi; toplumun genelini dikkate almak suretiyle hesaplanan göstergeler olup, çalışan-çalışmayan-emekli, kentte veya kırdan yaşayan, kadın veya erkek, eğitim düzeyi yüksek veya düşük. vb. özel sosyo-ekonomik gruplar ayrımında değildir.

TÜİK, yoksulluğun "tüketim" ve "gelir" olmak üzere iki farklı boyutuna yönelik çalışmalarını, iki ayrı veri kaynağına dayalı olarak gerçekleştirmektedir. TÜİK, **tüketim harcaması** değişkenine göre 2002 yılından itibaren açlık ve yoksulluk sınırları ile bu sınırların altında kalan yoksul fert oranına ilişkin göstergeler hesaplamıştır. Aşağıdaki tabloda yoksulluk sınırlarına ilişkin son tahminler yer almaktadır:

Hanehalkı büyüklüğüne göre yoksulluk sınırları, Türkiye

Hanehalkı büyüklüğü	Yoksulluk sınırı ⁽¹⁾ (TL)								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ⁽²⁾	2008	2009	2010 ⁽³⁾
1	137	186	190	216	244	283	341	365	396
2	208	280	288	327	368	428	515	552	599
3	262	354	363	414	466	540	651	699	759
4	310	417	429	487	549	638	767	825	896
5	353	476	488	557	627	728	874	944	1.025
6	395	531	543	620	697	809	976	1.050	1.140
7	433	582	597	679	766	889	1.066	1.153	1.252
8	466	629	649	737	831	965	1.154	1.251	1.358
9	498	672	692	786	884	1.040	1.242	1.336	1.451
10	535	714	742	836	938	1.088	1.313	1.423	1.545

(1) Gıda ve gıda dışı harcamalardan oluşan aylık yoksulluk sınırıdır.

(2) Yeni nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir.

(3) Gıda yoksulluk sınırı, 2003 temel yılı Tüketici Fiyat Endeksi'nin gıda ana grup indeksiyle, gıda ve gıda dışı bileşenlerden oluşan yoksulluk sınırı ise genel indeks ile genişletilerek 2010 yılına enflate edilmiştir.

2012 yılından itibaren ise gerek ülkemizdeki yoksullukla mücadele plan ve programlarına uyumlu göstergelere olan ihtiyaç, gerekse yoksulluk konusunun önemine binaen uluslararası platformda yoksulluk çalışmalarında ortaya çıkan gelişmeler dikkate alınarak ülkemiz için hesaplanan yoksulluk göstergelerinin de yeniden değerlendirilmesi gerekli görülmüş ve metodolojik revizyon çalışmaları başlatılmıştır.

Diğer yandan TÜİK gelire dayalı çok çeşitli yoksulluk göstergeleri üretmeye devam etmektedir. Buna göre; 2006 yılından itibaren ise Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından belirlenen yöntemle uyumlu olarak, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'ndan elde edilen verilerden üretilen **gelire dayalı göreceli yoksulluk göstergeleri**, ülkemizdeki gelir yoksulluğunun analiz edilmesi amacıyla hesaplanmakta ve kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Bu çalışmada eşdeğer yıllık kullanılabilir gelirlere göre; medyan gelirin % 40'ı, % 50'si, %60'ı ve %70'i olarak belirlenen sınırlar üzerinden yoksul fert oranları ve bu fertlerin çeşitli özellikleri yanında yoksulluğun analiz edilmesinde çok önemli başka göstergeler de (yoksulluk açığı, sürekli yoksulluk oranı, maddi yoksunluk oranı) hesaplanmaktadır.

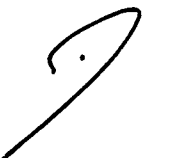
Buna göre; eşdeğer hanehalkı kullanılabilir medyan gelirin % 50'si dikkate alınarak hesaplanan yoksulluk sınırı, 2012 yılında 4.515 TL olup, nüfusun % 16,3'ü bu sınırın altında eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelire sahiptir. Medyan gelirin % 60'ı dikkate alındığında ise yoksulluk sınırı, 2012 yılında 5.418 TL ve nüfusun % 22,7'si bu sınırın altında eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelire sahiptir.

Soru 2: Ülkemizde dört kişilik bir ailenin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesi için gerekli tutar olarak ifade edilen refah tutarı ne kadardır? Kaç aile insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesi için gerekli olan refah tutarına sahip bulunmaktadır?

Cevap 2: TÜİK'in harcama esaslı yoksulluk çalışmasında kullanılan yöntemle göre; yetişkin bir bireyin minimum yaşam düzeyini ya da temel gereksinimlerini karşılayabilmesi için gerekli olan tüm mal ve hizmetler için yapması gereken minimum harcama değeri, "**yoksulluk sınırı**" olarak tanımlanmaktadır. TÜİK tarafından açıklanan sınırlar, mutlak yoksulluğu ifade etmektedir. Dolayısıyla uluslararası literatürdeki standart tanımları olan bu göstergeler, "refah düzeyi", "asgari geçim düzeyi" gibi kavramlar ile aynı anlama gelmemektedir. TÜİK'in bu tür hesaplamaları bulunmamaktadır.

Soru 3: Ortalama bir ücretle geçinen memur ve işçinin maaşlarının büyük bir bölümü hangi harcamalara ayrılmaktadır. Bu durum emekli memur ve işçiler için nasıldır?

Cevap 3: TÜİK'in 2002 yılından itibaren her yıl uygulamakta olduğu hanehalkı bütçe anketinin en son 2012 yılına ait verilerine göre; hanehalkının temel gelir kaynağı itibarıyla harcamalarının dağılımına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

Hanehalkının Temel Gelir Kaynağına göre Tüketim Harcamalarının Dağılımı, Türkiye, 2012

(Dikey %)

Harcama türleri	Toplam	Maaş, ücret, yevmiye	Müşteşebbis geliri	Gayrimenkul ve menkul kıymet geliri	Emeklilik geliri	Diğer karşılıksız transfer gelirleri
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gıda ve alkolsüz içecekler	19,6	17,9	20,1	16,3	24,4	24,9
Alkollü içecek, sigara ve tütün	4,2	4,2	4,4	2,2	4,0	4,1
Giyim ve ayakkabı	5,4	5,7	5,5	5,8	4,1	4,9
Konut ve kira	25,8	24,5	23,3	28,3	30,9	35,0
Ev eşyası	6,7	6,5	6,8	7,7	7,2	6,2
Sağlık	1,8	1,6	2,0	1,9	2,1	2,3
Ulaştırma	17,2	18,3	19,5	15,9	12,9	7,9
Haberleşme	3,9	4,1	3,6	3,3	3,7	3,7
Kültür, eğlence	3,2	3,4	3,5	4,3	2,6	2,3
Eğitim hizmetleri	2,3	2,2	3,0	6,4	1,0	2,1
Otel, lokanta, pastane	5,8	7,2	4,3	3,9	3,6	2,8
Çeşitli mal ve hizmetler	4,2	4,3	4,2	4,0	3,6	3,9

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Bütçe Anketi Sonuçları

Soru 4: Önerge tarihi itibari ile ülkemizde yoksulluk sınırında yüzde kaçlık bir artış gerçekleşmiştir? Bu artışın sebebi nedir?

Cevap 4: Yukarıda belirtildiği gibi; tüketim harcamasına dayalı yoksulluk göstergeleri en son 2009 hanehalkı bütçe anketi verileri kullanılarak hesaplanmış olup metodolojik revizyon çalışmaları devam etmektedir.

Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasında yukarıda da belirtildiği gibi medyan gelirlere göre dört ayrı görelî yoksulluk sınırı hesaplanmaktadır. Medyan gelir, eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirler küçükten büyüğe sıralandığında ortaya düşen değeri ifade etmektedir. Hesaplanan bu sınırların altında eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelire sahip olanlar yoksulluk riski altındaki nüfus olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk oranı da eşdeğer hanehalkı kullanılabilir geliri yoksulluk sınırının altında olanların (yoksulluk riski altında olan nüfusun) toplam nüfus içindeki oranından hesaplanmaktadır.

Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın en son 2012 uygulama sonuçları yayımlanmış olup gelire dayalı görelî yoksulluk sınırları, yoksul sayıları ve oranlarına aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre, medyan gelirin %60'ı dikkate alınarak hesaplanan yoksulluk oranı 2006 yılından 2012 yılına 2,7 puan düşüş gösterirken, aynı dönemde medyan gelirin %50'si dikkate alınarak hesaplanan yoksulluk oranı 2,3 puanlık bir düşüş göstermiştir.

Gelire dayalı göreceli yoksulluk sınırlarına göre yoksul sayıları ve yoksulluk oranı (Türkiye)
Number of poors and poverty rate by relative poverty thresholds based on income (Turkey)

Yoksulluk riski Risk of poverty	Yoksulluk sınırı Poverty threshold (TL)	Yoksul sayısı (Bin kişi) Number of poors (Thousand)	Yoksulluk oranı (%) Poverty rate (%)
2006			
% 50 - 50%	2 351	12 548	18.6
% 60 - 60%	2 821	17 165	25.4
2007			
% 50 - 50%	3 041	11 163	16.3
% 60 - 60%	3 649	16 053	23.4
2008			
% 50 - 50%	3 164	11 580	16.7
% 60 - 60%	3 797	16 714	24.1
2009			
% 50 - 50%	3 522	12 097	17.1
% 60 - 60%	4 227	17 123	24.3
2010			
% 50 - 50%	3 714	12 025	16.9
% 60 - 60%	4 457	16 963	23.8
2011			
% 50 - 50%	4 069	11 670	16.1
% 60 - 60%	4 883	16 569	22.9
2012			
% 50 - 50%	4 515	11 998	16.3
% 60 - 60%	5 418	16 741	22.7

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2006-2012
Source: TURKSTAT, Income and Living Conditions Survey, 2006-2012
Not: Gelirlerin referans dönemi bir önceki takvim yılıdır.
Note: Reference period of incomes is the previous calendar year.

Soru 5: Hükümet olarak çalışan/emekli memur ve işçilerin maaşlarını refah tutarına ulaştırmak için bir çalışmanız var mıdır? Varsa bu çalışma ne aşamada?

Cevap 5: Hükümet genel olarak memur maaşlarının enflasyon karşısında erimemesi ve reel olarak artış kaydetmesi yönünde bir politika uygulamaktadır. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nda yer alan düzenlemelere göre kamu çalışanları adına Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti ile işveren taraf olarak devleti temsilen Kamu İşveren Heyeti arasında iki yılda bir gerçekleştirilen görüşmelerde toplu sözleşme imzalanmakta ve burada belirlenen artış oranları ülkenin her yerindeki kamu çalışanları için geçerli olmaktadır. Normal maaş zamlarına ilaveten genel olarak uygulamada, Ocak ve Temmuz aylarında enflasyon oranının memur maaş zamlarından fazla çıkması durumunda aradaki fark memur maaşlarına yansıtılmaktadır. Aşağıda memurların ve diğer çalışan gruplarının 2003-2013 yılları arasında aldığı net maaş veya ücretin reel artış oranlarını gösteren tablo yer almaktadır. 2003 yılının baz yılı kabul edildiği endeks tablosunda geride kalan 10 yılda memurların eline geçen net ortalama ücretlerin yüzde 46,3 oranında artış gösterdiği görülmektedir. Diğer çalışma grupları ile kıyaslandığında ise söz konusu iyileşme daha iyi anlaşılabilmektedir. Netice itibarıyla 2003-2013 döneminde memurların maaşlarının enflasyon oranlarından çok daha fazla artış gösterdiğini görülmektedir.

Net Ele Geçen Maaşlardaki Reel Gelişim Endeksi

Memur Maaşı	
2003	100,0
2004	102,6
2005	105,3
2006	111,8
2007	116,2
2008	123,8
2009	134,0
2010	132,1
2011	140,4
2012	146,6
2013	146,3

Bilindiği üzere 11 Nisan 2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6289 sayılı Kanun ile 4688 sayılı Kanun’da çok önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Yeni haliyle ismi Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu olan Kanun’un toplu sözleşmenin kapsamına ilişkin 28. maddesiyle toplu sözleşme hükümlerinin “*kamu görevlilerinin aylık ve ücretlerini*” kapsayacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Dolayısıyla kamu sektöründeki sözleşmeli personel ve kadro karşılığı sözleşmeli personel de Kanun kapsamındadır. Nihayetinde Kanun’un Tanımlar başlıklı 3. maddesinde kamu görevlisi “*Bu Kanun kapsamında yer alan kurum ve kuruluşların kadro veya pozisyonlarında istihdam edilenlerden işçi statüsü dışında çalışan kamu görevlileri*” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca yine 28. Maddede yer alan “*8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa göre aylık ödenmekte olanların aylıklarının hesabında da toplu sözleşme hükümlerine göre belirlenen aylık ve taban aylık katsayıları esas alınır.*” şeklindeki düzenlemeyle emeklilerin de toplu sözleşme kapsamında belirlenen aylık ve taban aylık katsayı artışlarından yararlanacağı ifade edilmiştir. Kanun, toplu sözleşme görüşmelerinin kamu görevlilerinin geneline yönelik ve her bir hizmet koluna ilişkin olacak şekilde yürütüleceğini belirttiği için hizmet kolu bazında emeklileri temsilen herhangi bir görüşme yapılamamaktadır. Zira Kanun ile sendika kurulabilecek 11 adet hizmet kolu belirlenmiş olup bu sınıflandırma içerisinde emekliler bulunmamaktadır.

Mevzuata göre teşkil edilen Asgari Ücret Tespit Komisyonu vasıtasıyla belirlenen asgari ücret tutarı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmektedir. Kamu kurumları, işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan Komisyon gerektiği zaman üniversite, uzman vb. kişi veya kurumlardan da destek alarak en geç iki yılda bir asgari ücret tutarını belirlemek zorundadır. Komisyon yapı itibari ile yeteri kadar katılımcı bir yapıya sahip olup ülkemizdeki önemli sosyal diyalog mekanizmalarından biridir.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu, ücretin belirlenmesinde;

- Ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durum,
- Ücretlilerin geçinme indeksleri (bu indeksler yoksa geçinme indeksleri),
- Fiilen ödenmekte olan ücretlerin genel durumu
- Geçim şartlarını

yasal olarak gözetmekle yükümlü tutulmuştur. Ayrıca en temel düzeyde Anayasa'nın 55. Maddesinde "asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur." hükmü ile de asgari ücretin belirlenme süreci mümkün olduğunca adil kılınmaya çalışılmıştır. Uygulamada Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun üyelerinin tamamından ülkedeki ekonomik ve sosyal duruma ilişkin veya asgari ücretin etkileri üzerine rapor, veri ve analizler talep edilmektedir. Özellikle Kalkınma Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı tarafında genel ekonomik durum ve ücret seviyelerine ilişkin raporlar taraflara sunulmakta ve bunun dışında da çalışmalar hazırlanarak komisyon ile paylaşılabilir. Ayrıca TÜİK tarafından hafif, orta ve ağır işlerde çalışan bir işçinin günlük kalori tüketimi ve ücret karşılığı ile çeşitli istatistikler hesaplanarak komisyon üyeleriyle paylaşılmakta mümkün olan en uygun ücret seviyesi belirlenmeye çalışılmaktadır. Komisyonun, ücretin belirlenmesinde konuyla ilgili bütün kamu kurum ve kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliği yapma ve işçi ve işveren kuruluşları ile uzman kişilerin bu konudaki öneri ve görüşlerini alma yetkisi bulunmaktadır. Uygulamada sürecin bu şekilde işlediği görülmektedir. Son on yılda net ele geçen asgari ücretteki reel değişim incelendiğinde diğer tüm ücret ve maaş gruplarından da yüksek olacak şekilde asgari ücretin artırıldığı görülmektedir. Buna göre 2003 yılından bu yana asgari ücret enflasyon karşısında erimemiş ve reel baz da yüzde 54,1 oranında da artış göstermiştir.

Asgari Ücret Reel Gelişim Endeksi

YILLAR	ASGARI ÜCRET	YILLAR	ASGARI ÜCRET
2003	100,0	2009	142,0
2004	124,3	2010	143,3
2005	129,5	2011	147,4
2006	128,4	2012	151,4
2007	127,6	2013	154,1
2008	138,4		

Yukarıda yapılan tüm açıklamalar bir arada değerlendirildiğinde, gerek asgari ücretteki gerekse memur maaşlarındaki artışlar belirlenirken soru önergesinde de belirtildiği üzere "çalışan/emekli memur ve işçilerin maaşlarının refah tutarına ulaştırmak için" gerekli çalışmalar yapılmaktadır.